

ואם כן, תיקשי, מדוע לפי רבי יוסי אינו יכול להפר?!

[ואין לומר שכוונת רבי יוסי לחלוק על תנא קמא היות והוא סובר שאין חוששין שמא תרחץ.

שאם אינו חושש שמא תרחץ, היה לו לומר: אין יכול להפר משום נדרי ענוי נפש!

ומדוע אמר בלשון "אין אלו נדרי ענוי נפש", שמשמע כי הוא בא לומר שנדרים כאלו אינם בכלל נדרי ענוי נפש].

ואלא, אפשר לפרש, שהמשנה דיברה באופן א-9 דאמרה: **קונם הנאת רחיצה עלי לעולם, אם ארחץ.**

שאסרה על עצמה להתרחץ לעולם, בתנאי, אם תרחץ פעם אחת.

ואף על פי שהרחיזה הראשונה מותרת, בכל זאת, על ידי הרחיזה ראשונה היא תיאסר ברחיזה לעולם.

ולכך סובר תנא קמא, **משום הכי מיפר לה**, ונחשב הדבר בכלל נדרי ענוי נפש.

דהיכי תעביר?

אם תרחץ — **מתסרא הנאת רחיצה עלה.**

ואף על פי שהיא לא תוכל להתרחץ לעולם, כי אם תרחץ היא תאסר בכל הפירות, אין זה נחשב נדר ענוי נפש.

וראיה לכך, כי אם נאמר שגם איסור רחיצה נחשב ענוי נפש, מדוע לא נקטה המשנה אופן שאסרה עליה את הרחיצה עצמה?!

אלא, בהכרח, שמניעת רחיצה כשלעצמה אינה נחשבת ענוי נפש, ולכן לא יכלה המשנה לנקוט איסור רחיצה כדוגמא לנדר של ענוי נפש⁽⁶⁾.

ועוד קשה, שלפי זה מבואר, שתנא קמא חושש שמא תרחץ, ואז יאסרו עליה פירות העולם, ויהיה לה ענוי נפש.

וכי **בהא, לימא רבי יוסי "אין אלו נדרי ענוי נפש"?**

הרי אם נעמיד כך את דברי תנא קמא במשנה, יהיה משמע מלשונו של רבי יוסי, שאפילו אם נחשוש שמא תרחץ ויאסרו עליה פירות העולם, מכל מקום אין הוא חושש, היות ואיסור פירות העולם אינו נחשב ענוי נפש.

וזה לא יתכן, כי דבר פשוט הוא שאיסור אכילת כל פירות העולם נחשב לענוי נפש.

ואם כן, גם לדברי רבי יוסי יש לחוש, **דלמא רחצה, ואיתסרו פירות עולם עלה!**

והרי עדיין לא חל הנדר.

ועיין שלמי נדרים, שנשאר בצריך עיון, מדוע לא פירש הר"ן את הגמרא כפשוטו.

6. מבואר בגמרא, כי אעפ"י שאם תרחץ תיאסר בכל פירות העולם, בכל זאת אין חוששין שמא

תרחץ.

ושואל הר"ן, הרי מבואר לעיל יד ב, שהאומר "קונם עיני בשינה היום בתנאי אם אישן למחר", אסור בשינה היום שמא יעבור על התנאי וישן למחר, ונמצא עבר על איסור למפרע, ואם כן, מדוע לא חוששים שמא תרחץ, ותאסר בפירות

לשנות את המשנה כך: **רבי יוסי אומר**
"תנאי זה" אין בו ענוי נפש.

כי מלשונו של רבי יוסי במשנה "אין אלו נדרי ענוי נפש" משמע, כיון שמניעת רחיצה אין בה ענוי נפש, לכך אינו יכול להפר. אבל אם נדרה נדר שיש בו ענוי נפש, יכול להפר.

וזה אינו נכון, שאפילו אם אסרה עצמה מכל פירות שבעולם, כיון שב"תנאי" עצמו אין ענוי נפש, אינו יכול להפר, כי יכולה היא ליהרר שלא לעבור על התנאי,⁽⁸⁾ ולא יחול עליה איסור נדרה כלל.

אלא צריך לומר, שהמשנה דיברה באופן **"דאמרה" קונם הנאת רחיצה עלי לעולם**, בתנאי⁽⁹⁾ **אם ארחץ היום**.

תנא קמא סובר שמניעת רחיצה של יום אחד יש בה ענוי, וכיון שיש בו ענוי, שאם תרחץ

יאסר עליה להתרחץ לעולם, ויש בזה ענוי נפש.

ואם **לא תרחץ** — **אית לה ניוולא**. הרי הליכלוך מחמת ההמנעות מרחיצה מנוול אותה, ויש לה ענוי נפש מחמת שאינה יכולה להתרחץ.

ורבי יוסי סבר, שאינו יכול להפר, כי **אפשר דלא רחצה**.

ולניוול — **לא חיישינן**. אין מניעת הרחיצה, והניוול בעקבותיה, נחשבים לענוי נפש.

ומבואר לפי המהלך של הגמרא עכשיו, שהמחלוקת בין תנא קמא לרבי יוסי היא, האם מניעת רחיצה נחשבת לענוי נפש או לא.⁽⁷⁾

ומקשה הגמרא: **אי הכי, ליתני הכי**, היה לנו

הנדר, שהרי עדיין לא נתקיים התנאי של "אם ארחץ", בכל זאת יש לבעל כח להפר את הנדר מעכשיו.

8. לפי פירוש רבינו יונה שהובא בר"ן.

9. ומבואר מהגמרא שאפשר לעשות נדר על תנאי. ותמה רבי עקיבא איגר (בגליון הש"ס נזיר יא א), הרי יש כלל שכל דבר שאדם אינו יכול לעשותו על ידי שליח, אינו יכול להתנות בו! ותירץ החזו"א (אהע"ז נו ג) ש"אם ארחץ" אינו מדין תנאי, אלא קביעות זמן, כאילו אמרה "לכשארחץ", וכמו שכתב הר"ן, דבסוגיין לא מדובר באופן שאמר "מעכשיו", אלא באופן של "אם" ואינו שייך לדיני תנאים.

למפרע?!

ותירץ הר"ן, שאם היתה אומרת קונם פירות העולם עלי מ"היום" אם ארחץ, היתה נאסרת על הפירות למפרע, ולכך אנו חוששין שמא תעבור על נדרה למפרע. אבל כיון שתלתה את נדרה ב"אם ארחץ", משמע שיחול נדרה רק לאחר שתרחץ, ורק אז תיאסר בפירות העולם, ולכן אין חוששין שמא תעבור על התנאי.

7. ולכאורה קשה, אם כן, מדוע המשנה צריכה לכתוב את המחלוקת באופן שנדרה בלשון תנאי, ולא העמידה באופן פשוט, שנחלקו באשה שאסרה על עצמה בנדר הנאת רחיצה, אם זה נחשב לענוי נפש או לא.

ומתוך הר"ן, שהמשנה באה לחדש, כי אף על פי שכל זמן שלא רחצה, עדיין לא חל עליה

ומשנין: **אמר רב יהודה:** מדובר בכגון **דאמרה:** תאסר הנאת רחיצה עלי לעולם, **אם לא ארחץ במי משרה:**

"מי משרה" הם מים ששורים בהם את הפשתן, והם סרוחים מאד, ויש לה ענוי לרחוץ בהם. ולכן, ממה נפשך יש כאן ענוי: אם תרחץ במים הסרוחים זה ענוי, ואם לא תרחץ בהם תיאסר להתרחץ לעולם, וגם זה ענוי.

ופרכינן: הרי התנא במשנה נקט שתי דוגמאות לנדרי עינוי נפש, האחת של קישוט, והשניה של רחצה. ומשמע שהן שתי דוגמאות באותו אופן, ולא בשני אופנים שונים.

וכיון שעתה העמדנו את נדר הרחיצה בכגון שאמרה "הנאת רחיצה עלי אם לא ארחץ במי משרה", הרי **דכוותיה**, בדומה לזה, בדוגמא של קישוט, **דקתני "אם לא אתקשט"**, יש להעמיד בכגון שאמרה "יאסר קישוט עלי לעולם, **אם לא אתקשט** היום **בנפט**".

ואם אמרה בסתם "אם לא אתקשט", אינו יכול להפר, כיון שזה לא ענוי נפש.

היום תאסר ברחיצה לעולם, ואם לא תרחץ היום יש כאן ענוי של מניעת רחיצה של יום אחד, לכך יכול להפר

ורבי יוסי סבר דאינו יכול להפר משום **דניוול דחד יומא לא שמיה ניוול**, ומניעת רחיצה של יום אחד אינו ענוי, וכיון שיכולה ליזהר יום אחד שלא לרחוץ, ויום אחד לא נחשב ענוי, ואם לא תרחץ יום אחד לא תאסר ברחיצה לעולם, לכן סובר רבי יוסי שאינו יכול להפר, דאין כאן ענוי נפש⁽¹⁰⁾.

א-9 ופרכינן: אמנם **שנית**, תרצת שכונת המשנה "**אם ארחץ**" מדובר שאומרת "הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ", אך עדיין יקשה החלק השני של המשנה, באופן שאמרה "**אם לא ארחץ**" — **היכי דמי?** איזה איסור תלתה ב"אם לא ארחץ"?

אלימא, אם נאמר שמדובר באופן **דאמרה "תיתסר הנאת רחיצה לעולם עלי, אם לא ארחץ היום"** —

תיקשי: **למה לה הפרה?** מדוע היא בכלל צריכה הפרה?

תתסחי, תרחץ היום, ולא תאסר ברחיצה לעולם.

דאעפ"י שאינו נחשב ענוי נפש אבל עדיין נחשב דברים שבינו לבינה, וזה אינו, דהרי רבי יוסי סובר שענוי של יום אחד אינו נכלל אף בדברים שבינו לבינה, ולכן לא כתבה המשנה "תנאי זה אין בו ענוי נפש" אבל בתירוץ הקודם של הגמרא שעמדנו את המשנה בצירור שאסרה עליה רחיצת עולם, דאף לרבי יוסי הוי בכלל דברים שבינו לבינה, מובן קושיית הגמרא "אי הכי ליתני רבי יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש".

10. שואל הר"ן, עדיין אפשר להקשות את קושיית הגמרא על התירוץ הקודם "אי הכי, לתני רבי יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש". שהרי מלשון רבי יוסי "אין אלו נדרי ענוי נפש", משמע שאם אסרה על עצמה פירות שבעולם אם ארחץ היום, יכול להפר. והרי לפי רבי יוסי גם באופן שהנדר הוא ענוי נפש, אם אי קיום התנאי אינו ענוי נפש אינו יכול להפר? ויש לומר, שאם היה אומר כן, היה משמע